

ספר

מרפא בכנפיה

חלק שלישי

מאמרים וביאורים
על פרשת השבוע, מועדים, ותקופות השנה
מסודר על פי מהלך חודשי השנה

נכתבים בשפה ברורה ונעימה

ישראל יצחק בן לאאמו"ר
הרב רפאל שמואל זצ"ל ברנבונים

הודעה חשובה

הספר מסודר לפי חודשי השנה. בכל חודש מובאים מאמרים על עניני הזמן וימים טובים, ו/או על פרשיות השבוע של אותו חודש. בתחילת הספר יש "סדר המאמרים", אך לתועלת המעיין עשיתי גם מפתח בסוף הספר. המפתח הוא כלי שימושי משום שהרבה מאמרים כוללים דברי תורה על יותר מפרשה אחת. למשל, מאמר שרשום בסדר המאמרים בפרשת בשלח יכול להמצא בו ביאור לפסוק בפרשת משפטים.

בנוסף, מצורף מילון בסוף הספר שבו תרגמתי מעברית לאנגלית את המילים הקשות ביותר.

הקדמה

"אודה ה' מאד בפי, ובתוך רבים אהללנו" (תהילים קט, ל).

ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה. תודה לך ה' שחוננת אותי בזכות העצומה להגיע **לאבן** דרך הגדולה הזו. אינני ראוי לנתינה האינסופית שלו, אך בסייעתא דשמיא, בזכות **אבותי** הקדושים והטהורים, הגענו לכאן, להדפיס את החלק השלישי של ספר מרפא **בכנפיה**.

לרוע המזל, הרבה מאחינו היקרים צריכים לבלות את זמנם כשהם עמלים במשרדים או שאר מקומות העבודה, שבמקרה הטוב הם מעסיקים את עצמם שם כל היום בדברי חולין שטותיים, ולעיתים בדברים גרועים מכך בהרבה. לצערנו, הם מסובבים שם בגוים, וצריכים כל הזמן להתעסק עם אנשים הממוקדים לגמרי בטומאה ותאוה.

בסייעתא דשמיא, ה' חנן אותי במתנה שאין דומה לה, להיות בין המעטים המאושרים שיכולים למלא את שנותיהם בבית המדרש, עסוקים בללמוד וללמד את התורה הקדושה של הקב"ה. איזו דרך חיים גדולה יותר יכולה להיות, מאשר להיות תמיד בחברתם של רבי עקיבא ורבי מאיר, אביי ורבא, רש"י ותוספות? איזו מתנה גדולה יותר יכולה להיות מההזדמנות להקדיש את החיים לרדיפת חכמת התורה, השגת הקדושה, להיות עטוף בהתלהבות של דביקות בה' על ידי קיום תורתו ומצוותיו, מלא באור הקדוש של הרוחניות?

וכאילו שזו אינה מתנה גדולה מספיקה, ה' חנן אותי בחידושי תורה כל כך מתוקים, מתוך גילוי פנים חדשים שלו לכן אדם קרוץ מחומר, ומאפשר לי להשיג את חלק התורה שניתן לי בהר סיני. איך אוכל שלא לשתף את היופי העצום הזה עם אחי היקרים, בניו האהובים?

"אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו".

אין זה מספיק שיש לנו תחושות של הכרת הטוב בתוך ליבנו, אלא אנו צריכים לבטא אותן גם בפיו. כאשר אדם מבטא דבר בפיו, הוא מעלה את הרגשות הללו לדרגה גבוהה יותר של תודעה. הדברים נעשים פחות מופשטים, יותר מוצקים ומוחשיים. על ידי שהאדם מבטא את עצמו במילים, הוא מייצב ומחזק את אותן תחושות של הודאה.

יתר על כן, על האדם לפתח בתוך עצמו תחושות חזקות כל כך של הודאה עד שהוא אינו יכול להכיל אותן בקרבו, והרגשות שלו פשוט פורצים מתוך פיו החוצה.

א. בן תורה סיפר לרבינו שהשידוך שהציעו לו לא מתקדם, כיון שהצד השני תובע יותר, שאל רבינו על ההצעה, כיון ששמע שמדובר בבת ת"ח, אמר – זהו בית של תורה ואפשר ללמוד שם כל החיים ללא הפרעות, כדאי להוסיף יותר כדי שהענין יגמר.¹⁵⁸

ב. נשאל רבינו: כשיש לאדם כמה בנות האם יתן נדוניה גדולה לראשונה ושיאנה לת"ח, ולשאר הבנות ימתין עד שירחם ה', או שמא יחלק את רכושו כבר כעת לפי מספר הבנות, ויתן לראשונה כפי חלקה לבד?

והשיב: אם כל הבנות הגיעו לפרקן יחלק רכושו לכולם בשווה, שהרי הוא חייב כבר כעת להשיאן, אך אם יש לו כעת בת שהגיעה לפרקה, והשאר עדיין קטנות, יתן לזו שעומדת על הפרק, ועל הקטנות יוכל לסמוך על הקב"ה שכשיגיע זמנם יזמן להם השי"ת צרכיהם.¹⁵⁹

ג. נשאל רבינו: האם להתחייב אפילו כשאין כלום?
וענה: צריך שיהיה איזו אחיזה כגון "שליש".

לא היתה דעתו של רבינו נוחה כלל שהחתן יקח על עצמו חלק מחובות הדירה, והתבטא ואמר שזה גורם לחתן שלא יוכל ללמוד, ומסובב לו את כל הראש בכל השנים הראשונות שאחרי החתונה.

¹⁵⁸ "הליכות והנהגות" ממרן הגר"י קניבסקי זצ"ל עמ' כא

¹⁵⁹ "משנת הגר"י"ש" אלישיב זצ"ל נישואין עמ' רס

אכן היה והתיר רבינו, כשהיה סמוך קטן ומחולק להרבה שנים ולפי הענין.¹⁶⁰

ד. אחד אמר לרבינו שיש לו הרבה בנות בתור, ואין לו כסף, ובשביל בחור טוב צריך לשלם? ואמר לו רבינו: מי אמר שצריך את המתמיד הגדול, העיקר שלא מבטל את הסדרים, לא צריך יותר מזה, ובחור שרק שומר על הסדרים, לא מגיע לו דירה.¹⁶¹

שאלה: אדם שאין לו כסף להתחייב ומתחייב אע"פ שאין לו, האם זה לא נחשב שסומך על הנס?

תשובה: הנס הזה זה נס שקורה, ויכול לסמוך על הנס עוד הפעם.

שאלה: אדם שיאמר, אני לא נותן נדוניה לחתן את ילדי, אם הקב"ה רוצה הוא יחתן את ילדי?

תשובה: הנס הזה עוד לא קרה.

שאלה: הלכה למעשה, אדם שנראה שאין לו אפשרות להתחייב, האם יתחייב בשביל נישואי ילדיו?

תשובה: תלוי "במידת ביטחון" של האדם!

שאלה: כולנו בינוניים "בביטחון", והיאך יתחייב?

תשובה: כמו שאדם גורל ולא יודע איך יאכל, ואח"כ הקב"ה דואג לו, כך ידאג לו גם בזה.

"משנת הגר"י"ש" אלישיב זצ"ל נישואין עמ' רס
וספי האיש" ממרן הגר"י"ש אלישיב זצ"ל עמ' קצד

ובפעם אחרת אמר בשם רבי אלחנן וסרמון הי"ד זצ"ל - דכמו שאמרו חז"ל על הוצאות שבת ות"ת, כשאין לו עכשיו מה לשלם ואומר הקב"ה לו עלי ואני פורע כד, גם בהוצאות נישואי הילדים יש בזה את הכלל של לו עלי ואני פורע, אמנם כ"ז רק כפי ההכרח הנצרך ולא יותר.

אדם צריך להתפלל שיוכל לחתן את ילדיו בשקט, כבר מגיל צעיר, ולחזק ביטחונו בהקב"ה, וכפי מידת ביטחונו של האדם כך הוא צריך פחות השתדלות.

שאלה: למשל בשידוך אדם לא יתבע כסף בשביל בנו או בתו אלא הקב"ה ישלח?

תשובה: כך הקב"ה סיבב שהוא יבקש שהכסף יעבור דרך הצד השני, בכדי שיראה קצת ע"פ דרך הטבע, אבל למעשה הכסף נשלח לאדם משמים.¹⁶²

1. שאלתי לרבינו עבור אחד שיש לו בת שהגיעה לפירקה, ויש לו עדיין חובות מילדים קודמים, ועכשיו יש שידוך עם בחור טוב, ודורשים שישלם שלשת רבעי דירה בקרית ספר, שפירושו הרבה כסף? השיב רבינו: אחרת אי אפשר להתחתן, זה נקרא הכרח בשביל להתחתן, ושייך ע"ז בטחון.

¹⁶² "אפיקי איל" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל עמ'

ושאלתי לרבינו איך פתאום בג"א נהפך לבעל בטחון על סכום כסף כל כך גדול?

א"ל רבינו הכוונה שמותר שיהיה ע"ז בטחון. [יש להדגיש שאין ללמוד מזה באופן כללי, בכל פעם משיב רבינו לפי העניין והמצב הכללי של השואלים].¹⁶³

2. רבינו אמר לאברך שיש לו בת בשידוכים שלא יתחייב יותר ממאה וחמישים אלף שקל, ושאלתי על כך, אמר רבינו מה אתה רוצה שהוא יעשה, שיגנוב? אין לו יותר, וזה באמת בעיה היום ובכלל גם אין שידוכים.¹⁶⁴

3. אברך שאל לרבינו בדבר הצעת שידוך לבתו, ודורשים ממנו חמש מאות אלף שקל עבור הדירה?

אמר רבינו אין ברירה, צריך לחתן את הילדים וה' יעזור.¹⁶⁵

4. אברך שאל לרבינו שבתו צריכה שידוך ואין לו כלום לתת?

הגיב רבינו אז מה נעשה לא נחתן את הילדים? מוכרחים להיות בעל בטחון.¹⁶⁶

שאלו לרבינו הצריך שידוך לבתו וזמקק לשם כך להתחייב לסכום רב, האם עליו להתחייב לתת רק מה שביכולתו ולבטוח בה' שישלח

¹⁶³ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

¹⁶⁴ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

¹⁶⁵ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

¹⁶⁶ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

את היוזג המתאים, או שעליו להתחייב סכום רב שבאופן טבעי לא יוכל להחזיר ולבטוח שישלח לו את הכסף?

השיב רבינו על הכרח יש בטחון, וזה נקרא הכרח שיהיה לו שידוך לבתו.¹⁶⁷

יא. שאלתי לרבינו עבור אחד שיש לו שלש בנות, ויכול לתת על כולם ביחד לכל היותר שבעים אלף דולר, ודורשים על בחור טוב לכל הפחות מאה עשרים אלף דולר, מה חובתו להשתדל?

אמר רבינו אפשר ללכת למקומות זולים יותר כגון אשדוד רכסים אופקים טבריה, אלא שאם זה אפשרי מעדיפים דוקא מקומות כבני ברק וקרית ספר, כי שם אפשר לעשות יותר שטייגען, וכל זה יותר מתאים באמת לציבור בני תורה, שכך יעלה יותר בלימוד.¹⁶⁸

יב. אחד נכנס לרבינו ואמר שאברכים מאד במצוקה כספית נוראה בעניין נישואי הילדים, ועלה רעיון שבמקום שכל אבא ישלם עשר דירות, שכל אחד ישלם את דירתו, וכגון שההורים ישתתפו בסכום סביר, ומלבד זה כל אחד יקח בעצמו משכנתא וישלם במשך שלושים שנה, וכך שיודע שיותר מזה לא צריך להתחייב?

רבינו התייחס בהרחבה לעניין, והראה לו בקונטרס המעשה שסיפר הגה"צ ר' אלי' לופיאן עם הגה"צ ר' אלי' דושניצר בעניין הדיבוק, שנגזר עליה להיות בדיבוק מחמת זה שהוציאה את בעלה מהלימוד.

¹⁶⁷ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

¹⁶⁸ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

והסביר רבינו מי יימור שיהיה לאשה עבודה, ויש אברכים שאין להם ממש אפילו פרוטה, ועי"כ יצאו מהלימוד, אבל לאדם מבוגר זה יותר קל להתארגן מאשר אברך צעיר. והוסיף רבינו ואמר אברך צעיר שעוזב את הלימוד בדרך כלל יורד גם ביראת שמים.¹⁶⁹

יג. אברך שאל לרבינו שיש לו עשרה ילדים ועכשיו בתו הגדולה עומדת על הפרק ויש כסף בצד, האם עליו לחשבן גם את שאר ילדיו, או להתחשב כרגע רק בבתו זו?

הסביר לו רבינו כל ילד שמחתנים לא מחשבים ילדים נוספים, אלא מחשב עכשיו שיש לו רק ילד זה בלבד, וכן כך בשאר הילדים, כל ילד מחשבים שיש רק את הילד הזה, והי' יעזור בשאר הילדים.¹⁷⁰

ד. הנוהג המקובל בעדות אשכנז הוא, שההורים קונים דירה לזוג הצעיר, כאשר רוב הסכום אמורים לתת הזרי הכלה. כך נהגו מקדמת דנא, על מנת שיוכל החתן לשבת בשלוה על אדני התורה והיראה.

במקרה שלנו אבי הכלה היה אברך היושב והוגה בתורה הקדושה, המגדל בביתו שבעה עשר ילדים בפשטות ובצניעות, וכאמור מצבם הכלכלי לא היה פשוט. מאידך גיסא אבי החתן היה איש עסקים מצליח בגדל"ץ כשבביתו הוא מגדל רק שני ילדים, פרנסתו ברווח ובמצבו הכלכלי היה הוא יכול לפרנס לבדו את כל ילדיו ואף את שכניו.

"צדיק כתמר יפרח" ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

"צדיק כתמר יפרח" ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

יכעת יושבים הם סביב שולחן אחד. פתח אבי הכלה האברך ואמר:
בדרך כלל אמור אבי הכלה לממן את רוב הסכום לדירה, אך כפי
שאתה רואה בביתי הדל והצנוע ישנם שבעה עשר ילדים,
ומשכורתי הנה משכורת כולל פשוטה, שאינה עולה על סך של אלף
חמש מאות ₪ בלבד, בעוד שאותך ב"ה ברך ה' בממון, ובשפע רב,
לכן נראה לי על פי ההגיון הבריא שנתחלק בקניית הדירה בצורה
שווה. אבי החתן שמע את הדברים ומיאן לוותר על המנהג שאבי
הכלה צריך לממן את רוב הסכום לקניית הדירה.

החליטו שניהם ללכת אל גדול הדור, רבינו זצוק"ל שיכריע בנידון
וכל אשר יאמר נעשה. נכנסו השנים אל הקודש, הרב שמע את
הדברים, ופסק: "אבי הכלה האברך ישלם שלושה רבעים מסכום
הדירה, ואבי החתן ישתתף רק ברבע מסכום הדירה"

הכיצד יתכן?! זעק בבהלה האברך, ההמום. חיך רבינו ואמר "בוא
ואסביר לך אתה הרי אברך השוקד על תלמודך מבוקר עד ליל, וכל
אברך ואדם המוכר נפשו לתורה, ובוטח באלוקיו שיפרנסו – יש לו
מסלול מיוחד בשמים, מסלול על טבעי אשר ממנו הקב"ה זון
ומפרנס אותו. עובדה שהנך משתכר עשרות בשנים במשכורת דלה
של הכולל וב"ה הצלחת לגדל שבעה עשר ילדים, ומדוע? כי הקב"ה
הוא שזן אותך במסלול נסי ועל טבעי.

לעומת זאת אבי החתן הנו עמל לפרנסתו ברוב שעות היום, ורק
מעט מזמנו מקדיש לתורה, על כן הקב"ה מנהיג ומוביל אותו
במסלול טבעי, כראוי לאדם המתפרנס בדרך הטבע. ולכן ראיתי
שעל פי הטבע, אבי החתן יכול לשלם רבע מסכום הדירה, שזו

בשבילו כבר הוצאה מכובדת ולא קלה על פי דרך הטבע. אך אתה
שמונהג ומושגח מעל הטבע ובדרך נס, וכי יש לך בעיה להשיג סכום
של שלושה רבעים מערך הדירה?".

ובאמת לאחר כמה שבועות, לפתע קיבל האברך סכומי כסף
נכבדים מכל מיני מקומות באופן נסי ולא מובן, ולאחר זמן מה הגיש
את כל הסכום הנדרש!¹⁷¹

טו. מעשה היה באחד ששמע כי רבינו יעץ לפלוני העמל בתורה
בטהרה, כי יכול להתחייב לנשואי בנו יותר מיכלתו באופן טבעי,
ולאותו יהודי העובד לפרנסתו לא יעץ רבינו להתחייב יותר מכפי
יכלתו, אלא באופן נורמאלי לפי פרנסתו. ותמה באוזני רבינו "מדוע
לפלוני רבינו יעץ שיכול ליטול על עצמו סכום יותר מכפי יכלתו?"
"כי הוא מאוכלי המן" – השיב רבינו.

שאל אותו פלוני "א"כ מעתה גם אני אלך ללמוד בכולל, ואז רבינו
יעץ לי להתחייב כמותו". "כבר מאוחר..." השיב לו רבינו, וכונתו
שכבר יהיה קשה לו להעמיד את עצמו באמת במדרגה זו, אחרי
שכבר התרגל לחיות בהשתדלות על פי דרך הטבע. אמנם בודאי זה
רק קושי, אבל אם יתאמץ מאד יוכל תמיד להתחיל להתנהג במצב
אחר, ודברים אלו דקים מאד ותלויים בדרגתו של כל אחד, וה' יראה
ללבב.¹⁷²

¹⁷¹ "ומתוך האור" פניני הגרא"ל זצ"ל עמ' נח

טו. אחד הקשיים הגדולים הוא העניין של ההתחייבויות הכספיות בשידוכים, ובאמת א"צ להתחייב מה שאין לו, [דמה יעשה, שיגנוב?] אלא שיאמר שישתדל לתת מה שהוא חושב, וכן יאמר לצד השני שגם הוא רק ישתדל, ובעצם זה בעיה של כל האברכים בזמנינו ויתפלל לה: שיבא מה שנגזר, "ופוק חזי מאי עמא דבר", שכולם משדכים ילדיהם וא"צ לדאוג ולבסוף יהיה בסדר בע"ה. החזו"א אמר שגם הכי גדול שיש היום שבני תורה מחתנים ילדים.

בחור הגיע לרבינו ואמר שהוא התארס ואין לו פרוטה להוצאות הנישואין והוא עני ואביון והוא חושב שהוא יאלץ לחזור על פתחי גדיבים ולקבץ גדבות, והוא נבון ואובד עצות, רבינו הניח ידו על כתיפו, הרגיע אותו ואמר: נאמר בפסוק "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון", הקב"ה דואג לכל בריה והוא לא שוכח אף אחד, גם לך הוא ידאג. [ומוסיף רבינו בדידי חזיתי הניסים שהיה בכל ילד שחתנתי, כגון שהיה פעם שבקשו ממני לכתוב הערות על ספר הרוקת, וזה שהציע לי דבר זה אמר לי שלא יאמר מחיר, ושלוש שנים עברו ולא שילמו על כך, ואח"כ הביאו הכסף בדיוק כסכום שהייתי צריך לנשואי בתי בתקופה זו, וההוא לא ידע מכלום]. ועצה טובה לקנות במקום זול לשכור ולהשכיר במקום אחר.¹⁷³

יו. אחד שאל לרבינו שאירס בתו והתחייב הרבה כסף [ארבע מאות אלף שקל] ורואה שהבחור ירא שמים אבל בינוני.

שאלו רבינו תפילין הוא מניח? א"כ הוא שווה הרבה יותר.¹⁷⁴

¹⁷³ "מנחת תודה" ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א עמ' תסס

¹⁷⁴ "מנחת תודה" ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א עמ' תסס

יח. הגיעה לרבינו שאלה על שתי משפחות שנשדרכו ביניהם, האחת בעלת אמצעים והשניה עניה, והמחותן העשיר מוכן לשלם את כל הוצאות החתונה?

רבינו הורה למחותן העני שישתתף בכל זאת במשהו, כדי שלא תוצר הרגשה שרק הצד השני נתן הכל. "כך היה מייעץ אבי מורי זצ"ל", אמר.¹⁷⁵

התחייבות לדירה – כמה לדרוש?

א. הוי עובדא שאברך שאל את הגראי"ל כי בנו הת"ח הגיע לפרקו "כמה ממון מותר לו לדרוש עבורו?"

אמר לו רבינו: הרי רצונך במחותן בן תורה, וא"כ מסתמא אינו גביר ואין לו מה לתת, אל תדרשו זה מזה, והקב"ה יהיה בעזרכם, ובאמת שידך את בנו עם בת תלמיד חכם, ובדרך פלא השיגו דירה במחצית הסכום שעולה בשוק.¹⁷⁶

אבא של בחור שאל לרבינו כמה לדרוש מהצד השני?

השיב רבינו: רק מה שהכרחי שא"א להסתדר בלי זה, גם הצד השני לא עשיר וצריך להתחשב בהם.¹⁷⁷

¹⁷⁵ "רבי חיים" ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מ-191

¹⁷⁶ "מאחורי הפרגוד" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל עמ' 292

¹⁷⁷ "צדיק כתמר יפרח" ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

קונטרס
זיווג הגון

אוצר תשובות

הדרכות והנהגות מגדולי ישראל
בעניני שידוכים להורים ולמשודכים

